

# Τα Δυτικά Βαλκάνια στο επίκεντρο των ανταγωνισμών των μεγάλων παικτών της γεωπολιτικής σκακιέρας

Του Μπλεντάρ Φετιά \*

**Ο**ι τρέχουσες εξελίξεις στην παγκόσμια γεωπολιτική σκακιέρα επαναφέρουν στο προσκήνιο την εύθραυστη ειρήνη στα Δυτικά Βαλκάνια. Ο πολυμερής ανταγωνισμός μεταξύ των διάφορων διεθνών παικτών για ενίσχυση της επιρροής τους σε αυτό το γεωγραφικό κομμάτι της Ευρώπης δυναμώνει συνεχώς με όσες επιπτώσεις αυτό έχει στην σταθερότητα της περιοχής. Αυτό, σε συνάρτηση με την γενική αστάθεια που χαρακτηρίζει την περιοχή λόγω των αυξανόμενων εθνοτικών εντάσεων και των διμερών διαφορών δημιουργούν μια περιπλοκή εξέλιξη για δυνατούς λύτες.

Τα τελευταία χρόνια, οι καθυστερήσεις στην διαδικασία ένταξης των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε συνδυασμό με την έλλειψη προσοχής από την πλευρά των Ηνωμένων Πολιτειών έχουν δημιουργήσει πρόσφορο έδαφος με πλεονεκτήματα και ευκαιρίες για διάφορα κράτη – όπως η Ρωσία, η Κίνα, η Τουρκία και χώρες της Μέσης Ανατολής – που τους επιτρέπει να αυξήσουν σημαντικά την οικονομική, πολιτική και ιδεολογική επιρροή τους στην περιοχή.



Τα Δυτικά Βαλκάνια αποτελούσαν πάντοτε μια περιοχή-κλειδί για το Κρεμλίνο ως μια πιθανή ζώνη δικής της επιρροής. Οι ανεπίλυτες διμερείς και εθνοτικές διαφορές προσφέρουν ευκαιρίες διείσδυσης της Μόσχας στην περιοχή, δημιουργώντας ένα στρατηγικό πλεονέκτημα το οποίο δίνει την δυνατότητα στο Κρεμλίνο να υπονομεύσει τον ρόλο των δυτικών θεσμών, κυρίως της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και του ΝΑΤΟ, ως παράγοντες εξασφάλισης της σταθερότητας.

Με την Ρωσική εισβολή στην Ουκρα-

“ *Το αν η Σερβία θα γίνει σταθεροποιητικός ή αποσταθεροποιητικός παράγοντας στα Βαλκάνια θα εξαρτηθεί από την πολιτική και τη στρατηγική των Βρυξελλών στην περιοχή* ”

νία, η εύθραυστη ειρήνη στην νοτιοανατολική Ευρώπη έχει επανέλθει δυναμικά στο προσκήνιο. Υπάρχει μια εύλογη ανησυχία ότι ο Ρώσος Πρόεδρος θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τη δομικά αδύναμη περιοχή ως κερκόπορτα που θα του επιτρέψει να αποσταθεροποιήσει περαιτέρω την γηραιά ήπειρο προς όφελος του. Οποιαδήποτε σύγκρουση στα Βαλκάνια εξυπηρετεί τα ρωσικά συμφέροντα επειδή καθυστερεί την ενσωμάτωση των συγκεκριμένων χωρών σε δυτικούς οργανισμούς όπως η ΕΕ και το ΝΑΤΟ, και κατ' επέκταση στην σφαίρα επιρροής της Δύσης. Οι συνεχείς εντάσεις, όπως για παράδειγμα οι διαφωνίες μεταξύ Πρίστινας και Βελιγραδίου για το καθεστώς του Κοσόβου, έχουν αναδειχθεί σε ένα προνομιακό πεδίο για την επιρροή της Μόσχας στα Βαλκάνια.

Το γεγονός ότι η Σερβία βασίζεται στη Ρωσία για να επιτύχει μια πιο ικανοποιητική επίλυση της διαφοράς σχετικά με την ανεξαρτησία του Κοσόβου δημιουργεί μια κατάσταση μόνιμης εξάρτησης του Βελιγραδίου από τη Μόσχα. Το ερώτημα είναι αν η Σερβία, η οποία ανήκει στην ζώνη ρωσικής επιρροής, μπορεί και θέλει να επηρεάσει την καλά εδραιωμένη από την Δύση αρχιτεκτονική ασφάλειας στα Δυτικά Βαλκάνια.

Η Σερβία παραμένει μια χώρα κλειδί για τη διατήρηση της σταθερότητας στην περιοχή λόγω του μεγέθους της, της επιρροής της σε πολλά γειτονικά κράτη και της κεντρικής της θέσης. Το Βελιγράδι έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει τις πολιτικές εξελίξεις στην Βοσνία Ερζεγοβίνη, το Κόσοβο και το Μαυροβούνιο δημιουργώντας κρίση,





αστάθεια ή σταθερότητα, ανάλογα με το τι εξυπηρετεί κάθε φορά τα συμφέροντα του. Το αν η Σερβία θα γίνει σταθεροποιητικός ή αποσταθεροποιητικός παράγοντας στα Βαλκάνια θα εξαρτηθεί από την πολιτική και τη στρατηγική των Βρυξελλών στην περιοχή και κυρίως από το πώς θα αντιμετωπίσει η ΕΕ το καθεστώς Βούτσιτς, το οποίο παρέχει υποστήριξη στην Μόσχα.

**Η Ρωσία δεν τυγχάνει μόνο υποστήριξης των πολιτικών ηγεσιών στα Δυτικά Βαλκάνια αλλά και των κοινωνιών της.** Ήδη στην περιοχή υπάρχουν ομάδες με έντονα ευρωσκεπτικιστικά συναισθήματα που βλέπουν τη Μόσχα ως μια εναλλακτική σταθερότητας στην περιοχή. Είναι ενδεικτικό το γεγονός ότι ένας σημαντικός αριθμός ατόμων από αρκετές χώρες των Βαλκανίων έσπευσαν να πολεμήσουν ως ξένη μαχητές στο πλευρό των Ρώσων στην Ουκρανία.

**Σε σχέση με την Ρωσία, η Κίνα προωθεί πιο αθόρυβα τα δικά της συμφέροντα στην περιοχή στο πλαίσιο της στρατηγικής για την επέκταση της επιρροής του Πεκίνου στο εξωτερικό, με σκοπό να καταστεί η Κίνα ένας σημαντικός παίκτης στα Δυτικά Βαλκάνια και αργότερα σε όλη την Ευρώπη.**

**Οι τακτικές της Κίνας, που αποσκοπούν στην προώθηση και την ενίσχυση της επιρροής της στα Δυτικά Βαλκάνια,**

περνούν από διάφορα επίπεδα:

- **την προώθηση** εξαγωγών και επενδύσεων προκειμένου να επιτευχθεί οικονομική εξάρτηση μεταξύ της Κίνας και των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων,
- **την οικοδόμηση** πολιτικής επιρροής μέσω της ενισχυμένης παρουσίας του

**“ Οποιαδήποτε σύγκρουση στα Βαλκάνια εξυπηρετεί τα ρωσικά συμφέροντα επειδή καθυστερεί την ενσωμάτωση των συγκεκριμένων χωρών σε δυτικούς οργανισμούς όπως η ΕΕ και το ΝΑΤΟ, και κατ' επέκταση στην σφαίρα επιρροής της Δύσης ”**

κινεζικού παράγοντα καθώς και της σύναψης στενών σχέσεων με προσωπικότητες, που ασκούν επιρροή στα δρώμενα της περιοχής,

- **την προώθηση** μιας πιο θετικής εικόνας της Κίνας, καθώς και
- **την επίτευξη** μεγαλύτερης παρουσίας στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

**Η πολυεπίπεδη αυτή προσέγγιση έχει αποφέρει αρκετά αποτελέσματα, αφού**

έχει βελτίωση την εικόνα την Κίνας στην περιοχή, έχει αυξήσει το ενδιαφέρον των πολιτών για την ιστορία και τον πολιτισμό της Κίνας και έχει αυξήσει την κάλυψη των γεγονότων, που σχετίζονται με την Κίνα από τα τοπικά μέσα ενημέρωσης. Στο κέντρο της κινεζικής στρατηγικής βρίσκονται κυρίως οι πληθυσμοί, που είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι στα κινεζικά αφηγήματα. Το Πεκίνο στοχεύει συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, παρέχοντας εναλλακτικές εκδοχές της πολιτικής, οικονομικής και γεωπολιτικής πραγματικότητας.

**Η Κίνα έχει πετύχει πολύ καλά αποτελέσματα σε ό,τι αφορά την προώθηση της εικόνας και της ισχύος,** κυρίως σε χώρες όπως η Σερβία, η Βόρεια Μακεδονία, και το Μαυροβούνιο, επιτυγχάνοντας ταυτόχρονα σημαντική οικονομική εξάρτηση. Ακόμα και στην Αλβανία η οποία παραμένει σταθερά προσηλωμένη στον παραδοσιακό φιλοδυτικό προσανατολισμό και, σε σύγκριση με τις προαναφερόμενες χώρες, έχει αποφύγει κάθε είδους πολιτική και οικονομική διείσδυση, που θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια υπερβολική εξάρτησή της Αλβανίας από το Πεκίνο, η επένδυση της Κινεζικής ηγεσίας στην βελτίωση της εικόνας της Κίνας έχει αποδώσει άμογα και στην συγκριμένη χώρα. Η πλειοψηφία των Αλβανών είναι θετικά προσηλωμένη προς την Κίνα θεωρώντας ότι η διείσδυση του Πεκίνου στην Αλβανία δεν



αποτελεί απειλή για την ασφάλεια της χώρας.

Η Τουρκία επίσης ανήκει στις χώρες που προσπαθούν να επεκτείνουν την επιρροή τους στα Δυτικά Βαλκάνια μέσω μιας ενεργής πολιτιστικής, οικονομικής και θρησκευτικής διπλωματίας. Πέρα από την καθαρά οικονομική διείσδυση σε στρατηγικούς τομείς, η Άγκυρα έχει επιχειρήσει και σημαντική πολιτιστική διείσδυση μέσω των τεράστιων επενδύσεων στην εκπαίδευση, παρέχοντας ταυτόχρονα πολιτική στήριξη σε συγκεκριμένους ηγέτες της περιοχής. Στο στόχαστρο της Τουρκίας βρίσκονται χώρες με μουσουλμανικό πληθυσμό όπως η Αλβανία, η Βοσνία και το Κόσοβο. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια έντονη κινητικότητα και με την Σερβία.

Στην περιοχή διακρίνεται και η επιρροή των κρατών του Κόλπου που επιδιώκουν να ελέγξουν τον μουσουλμανικό πληθυσμό των Βαλκανίων. Πέρα από τους κρατικούς παράγοντες που δραστηριοποιούνται στον τομέα των επενδύσεων, υπάρχουν και μη κρατικοί παράγοντες από την περιοχή του Κόλπου που χρηματοδοτούν την εκπαίδευση των αυτοαποκαλούμενων Ιμάμηδων ώστε να προωθούν ριζοσπαστικές και εξτρεμιστικές ιδέες βάζοντας την σταθερότητα της περιοχής σε κίνδυνο.

Οι συστηματικές προσπάθειες άλλων δυνάμεων και παραγόντων να ενισχύσουν

**“ Σε σχέση με την Ρωσία, η Κίνα προωθεί πιο αθόρυβα τα δικά της συμφέροντα στην περιοχή στο πλαίσιο της στρατηγικής για την επέκταση της επιρροής του Πεκίνου στο εξωτερικό ”**

την επιρροή τους στα Δυτικά Βαλκάνια εις βάρος των Βρυξελλών προβληματίζουν έντονα την ΕΕ. Αρκετά κράτη-μέλη αντιλαμβάνονται τις προκλήσεις και τις αλλαγές που μπορεί να επιφέρει στις ισορροπίες της περιοχής η περαιτέρω διείσδυση άλλων δυνάμεων, με πρωτοστατούσα την Γερμανία η οποία φαίνεται να επικεντρώνεται και πάλι στα Δυτικά Βαλκάνια στη σκιά της καταστροφικής εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία. Σε συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της Διαδικασίας του Βερολίνου πριν από λίγες ημέρες, ο Γερμανός καγκελάριος Όλαφ Σολτς δεσμεύθηκε να καταστήσει την Ευρωπαϊκή πορεία των Δυτικών Βαλκανίων προτεραιότητα της εξωτερικής πολιτικής της κυβέρνησής του. Το ερώτημα είναι αν θα ακολουθήσουν και τα υπόλοιπα κράτη μέλη της ΕΕ.

Η ΕΕ οφείλει να κλείσει το «κενό» που

έχει δημιουργηθεί από τη στασιμότητα στη διαδικασία ένταξης των Δυτικών Βαλκανίων στην ΕΕ. Αυτό είναι το πρώτο απαραίτητο βήμα για την αμφισβήτηση της επιρροής άλλων δυνάμεων στην περιοχή. Επίσης, η ΕΕ οφείλει να διαμορφώσει και να χρησιμοποιήσει μια πιο αποτελεσματική στρατηγική διεύρυνσης με συγκεκριμένα ορόσημα. Οι καθυστερήσεις στη διαδικασία ένταξης και η έλλειψη ενός ρεαλιστικού οδικού χάρτη για τη σύγκλιση μεταξύ των Δυτικών Βαλκανίων και της ΕΕ δημιουργούν περιθώρια δράσης άλλων δυνάμεων και παραγόντων. Ο δυτικός προσανατολισμός των Δυτικών Βαλκανίων δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένος. Αρκετοί παράγοντες στην περιοχή, ενώ εξακολουθούν να διακηρύσσουν την πίστη τους σε έναν φιλοδυτικό προσανατολισμό, έχει αποδειχθεί στην πράξη ότι πολύ εύκολα απομακρύνονται από τις δυτικές αξίες για να υποστηρίξουν αντιδημοκρατικές και αντιευρωπαϊκές δυνάμεις. Ως εκ τούτου, η ΕΕ πρέπει να δράσει στην περιοχή σε νέα βάση, λαμβάνοντας υπόψη τις νέες πραγματικότητες που έχει δημιουργήσει η παρουσία άλλων δυνάμεων, όπως η Κίνα και η Ρωσία. ■

*\*Διεθνολόγος & Ερευνητής, Πρόγραμμα Νοτιοανατολικής Ευρώπης, Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΙΛΑΜΕΠ)*

